Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXV. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 28, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., torek, 2. februarja (February 2), 1932. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 27

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Predsednik Hoover odredil bojne ladje v Šangaj

Ameriška vlada poslala ostro noto, v kateri zahteva umik japonskih čet iz mednarodne kolonije v Šangaju. Velika Britanija, Francija in Italija se pridružile ameriškim zahtevam

Šangaj, 1. febr. — Vest iz kitajskih virov se glasi, da Japonci nameravajo uprizoriti skupen napad na Šangaj s kopnega, morja in zraka jutri zjutraj.

Washington, D. C., 1. febr. — V eni najostrejših not, ki jih je washingtonska vlada poslala doslej Japonski, predsednik Hoover zahteva, da Tokio odpokliče svoje čete iz mednarodne kolonije v Šangaju.

Da podpre svojo zahtevo, je predsednik Hoover odredil nadaljnje bojne ladje azijatske flotile, kateri poveljuje podadmiral M. M. Taylor, regiment infanterije in 400 pomorščakov v Šangaj za protekcijo ameriških državljanov.

Križarka Houston in sedem rušilcev je odplulo iz Manile včeraj zjutraj. Ko dospejo na cilj, bodo imele Združene države v Šangaju trinajst rušilcev in eno križarko.

Vlada je dalje obvestila mornariške enote v Qauticu, Va., in San Diegu, Cal., naj bodo pripravljene za odhod v Šangaj.

Včeraj se je v Beli hiši vršila konferenca, na kateri so Hoover ter načelniki državnega, vojnega in mornaričnega departmenta razpravljali o kritični situaciji, ki so jo povzročile japonske militaristične operacije proti Kitajski. Na tej konferenci je bilo sklenjeno, da Združene države pojačijo svojo vojaško silo v Šangaju.

Ameriški krogi so zelo vznemirjeni vsled japonske okupacije mednarodne kolonije, zlasti ker je Tokio prejšnji dan zagotovil imuniteto tega ozemlja. Ameriška nota naglaša, da je Japonska kršila mednarodne pravice, ker je zasedla del kolonije.

Britska vlada se je pridružila Ameriki v zahtevi, da Japonska odpokliče svoje čete iz mednarodne kolonije. Odredila je tri križarke in bataljon vojaštva v Šangaj. Francija je tudi naznanila, da bo kooperirala z ameriškimi in britskimi avtoritetami, Italija pa je izkrcala pomorščake in se s tem pridružila gibanju za protekcijo mednarodnih pravic v Šangaju. Velesile so pokazale, da nameravajo nastopati skupno za svoje interese, ki so v nevarnosti radi japonsko-kitajskega konflikta.

Ameriške in britske avtoritete v Šangaju pravijo, da so Japonci napravili večje število težkih prestopkov. Ker je kitajska infanterija odbila napad japonskih pomorščakov, so se slednji maščevali nad civilnim prebivalstvom in invadirali mednarodno kolonijo.

Vzgojevalno gibanje med evropskimi delavci

Gibanje je bolj razvito v Evropi kot v Ameriki in ga vse delavske organizacije smotreno podpirajo

New York. — (FP) — Delavsko vzgojevalno gibanje ni nova stvar, ako se vzame s širšega stališča. Je staro kot je staro delavsko gibanje samo, upoštevajoč delavsko časopisje in agitacijo, shode in stavke, kampanje in predavanja. Z razvojem večernih tečajev in delavskih šol posebno v povojni dobi je pa naziv "delavska vzgoja" dobil točnejši pomen, ki znači zavestno stremljenje po vzgoji in sistematično prizadevanje delavskih organizacij po taki izobrazbi svojih članov, ki služi delavskemu gibanju.

Te dni se je vrnil iz Evrope Jack Parnack, kjer je proučeval delavsko vzgojevalno gibanje in pravi, da je v vseh deželah, ki imajo močno strokovno, zadružno in politično gibanje, veliko bolj razvito kot je v Ameriki. V Angliji, Nemčiji, Belgiji, Avstriji, Češkoslovaški, Švici in Skandinavskih deželah in delno tudi v Franciji smatrajo vzgojevalno delo vse delavske organizacije za nekaj potrebnega in ga smotreno razvijajo.

V vseh omenjenih državah so večerni tečaji v zimskem času po vseh industrijskih mestih nekaj običajnega. Sponsorirajo in financirajo jih unije, zadruge in politične stranke bodisi samostojno ali pa vse tri branže skupaj. Rezidenčne delavske šole, kjer je intenziven pouk v socialnih znanostih, gospodarskih in delavskih problemih, imajo v Angliji, Belgiji in Nemčiji. V poletnem času se navadno v teh šolah snidejo za par tednov delavski voditelji, kjer slušajo predavanja in vodijo diskuzije o problemih svojih organizacij.

Medtem, ko to gibanje v Evropi napreduje in se razvija kljub krizi, v Ameriki zadnja leta nazaduje. Razvilo se je takoj po vojni v več ali manj živahno ustanovo v raznih krajih Amerike, ampak jo je paralizirala Coolidgeva prosperiteta in pa reakcionarna taktika voditeljev Ameriške delavske federacije, ki so iz Delavskega vzgojevalnega biroja napravili okamenelo institucijo, katera je končno zaspala.

Večerni tečaji so razen v par mestih izginili. Od vsega gibanja je ostala le delavska šola v Brookwoodu, ako se odšteje Rand šolo, ki pa je že prej obstajala. Zadnja leta se sicer razvija Commonwealth College v Meni, Ark. In to je tudi vse. Vendar se bo to gibanje oživelo, kakor hitro bo med delavstvom nastalo novo prerojenje.

Zarota proti sovjetski Rusiji

Moskva, 1. febr. — "Sovjetska unija mora posvečati veliko pozornost dogodkom na Daljnem vzhodu, ker belogardisti v Mandžuriji kujejo zaroto proti sovjetom," je dejal premijer Molotov na sedemnajsti konferenci ruske komunistične stranke.

"Zadnji dogodki v Šangaju," je nadaljeval Molotov, "pričajo, da je namen imperialistov zapletsi svet v novo vojno. Sovjetska vlada bi napravila veliko napako, ako bi omalovaževala resnost situacije. Mi moramo biti vedno pripravljeni na protekcijo naših interesov."

SLABA VEST ZA ELEKTRARSKE MAGNATE

Dobiček mestne elektrarne in vodovoda prinesel šest milijonov

Los Angeles, Cal. — (FP) — Zadnje leto je mestna elektrarna prinesla mestni blagajni štimilijone dolarjev, občinski vodovod pa dva milijona, kar je čisti dobiček obratovanja obeh podjetij v enem letu. Ako bi mestna elektrarna ne bila prisiljena kupiti električno silo od privatne elektrarne in bi jo namesto tega bila sama producirala, bi bila naredila nad en milijon več dobička.

Za kupljeno silo je elektrarna plača privatnemu podjetju $3,321,000, sama bi jo bila producirala pa za $1,804,000, ako bi bila njena kapaciteta dovolj velika. Njen upravitelj je v svojem letnem poročilu urgiral mesto, da elektrarno poveča in takoj prične graditi žične vode od Boulder jeza, kjer zvezna vlada gradi ogromno elektrarno.

POSVETOVANJA V LONDONU O KRIZI V ŠANGAJU

Anglija odredila bojne ladje v Šangaj. Zunanji minister odgodil odhod v Ženevo

Šangaj, 1. febr. — Britska križarka Berwick in trije rušilci so danes odpluli iz Hongkonga proti Šangaju.

London, 1. febr. — Britska vlada je naznanila, da bo kooperirala z Združenimi državami v krizi, ki je nastala radi japonske invazije Šangaja. Odredila je bojne ladje v Šangaj, da tako protektira mednarodno kolonijo in prepreči splošen konflikt.

Premijer MacDonald se je včeraj vrnil s počitnic in se udeležil posvetovanj v uradu zunanjega ministrstva. Poleg MacDonalda so se posvetovanj udeležili sir Bolton Monsell, prvi lord admiralitete, zunanji minister sir John Simon, maršal sir George Milne in finančni tajnik Neville Chamberlain.

Po končanih posvetovanjih je bilo naznanjeno, da namerava britski zunanji urad ustanoviti nevtralno cono med kitajsko in japonsko vojaško silo v Šangaju, nad katero naj bi imele kontrolo britske čete. Ameriška vlada je bila naprošena, naj se pridruži temu načrtu.

MacDonald je včeraj sprejel več prominentnih diplomatov v svojem uradu. Med temi je bil tudi Ray Atherton, upravnik ameriških poslov v Londonu.

Naznanjeno je bilo, da sir John Simon, angleški zunanji minister, ne bo odpotoval v Ženevo kot je bilo prvotno določeno. Ostal bo v Londonu ter sledil razvoju dogodkov na Daljnem vzhodu. Kritična situacija v Šangaju je odgovorna za odgoditev potovanja v Ženevo, kajti britska vlada meni, da mora v prvi vrsti gledati za protekcijo svojih interesov v Šangaju, ki so ogražani radi japonske invazije mednarodne kolonije.

Protifašistična revolta v Italiji

Velika množica zavzela mestno hišo v Doregliji

Rim, 1. febr. — Poročila se glase, da je danes izbruhnila odprta komunistična revolta proti fašistični vladi v Doregliji v distriktu Foggia.

Velika množica je napadla mestno hišo in jo okupirala. Policija si ni upala streljati na množico, ker so se v prve vrste izgrednikov postavile ženske.

Razljučena množica je pretepla župana, podtaknila ogenj pod mestno hišo in potem pričela plesati okrog gorečega poslopja ter prepevati revolucionarne in komunistične pesmi.

Krvave bitke v Harbinu

Kitajske čete so se morale umakniti po težkih izgubah mrtvih in ranjenih. — Rusija bo protestirala proti vkorakanju japonskih čet v Harbin

Tokio, 1. febr. — Vlak, ki je vozil japonske čete v Harbin, je skočil iz tira deset milj južnovzhodno od Harbina, se glasi poročilo iz Harbina.

Tokio, 1. febr. — L. M. Karakhan, pomožni sovjetski komisar za zunanje zadeve, je obvestil japonskega poslanika v Moskvi Hirohito, da bo Rusija najbrž prisiljena protestirati proti vkorakanju japonskega vojaštva v Harbin.

Tokio, 1. febr. — Včeraj je bila v teku ostra bitka med japonskimi četami in kitajskim vojaštvom, kateremu poveljuje general Ting Čao, komandant posadke, ki straži kitajsko vzhodno železnico.

Časopisne vesti se glase, da je bilo v bitki ubitih 400 Kitajcev, japonske izgube pa znašajo 31 mrtvih in 38 ranjenih. Bitka je trajala več ur, nakar so se morali Kitajci umakniti.

Kitajska artilerija je otvorila ogenj na japonski militaristični vlak in železniško postajo v Šuang Cenu, južno od Harbina. Japonska časopisna agencija Rengo poroča, da je bila to ena najbolj vročih bitk, odkar je pričela Japonska z okupacijo Mandžurije.

Kitajci pripravljeni na obrambo Nankinga

Dobro organizirana vojaška sila dospela v mesto, da odbije morebitne japonske napade

Nanking, 1. febr. — Trideset tisoč mož kitajske narodne straže je danes dospelo v to mesto iz province Honan. Te čete so dobro izvežbane in oborožene z nemškimi avtomatičnimi puškami. Zasedle so vse važne pozicije in so pripravljene odbijati japonske napade.

Tukajšnji japonski konzul je zagotovil nankingškega župana, da Japonci ne nameravajo podvzeti ofenzive in da sedem japonskih bojnih ladij, ki so koncentrirane na reki Yangtze, ne tvorijo nikake nevarnosti. Izrazil je upanje, da se bodo kitajske čete vzdržale vsake sovražne akcije in tako preprečile slične dogodke, ki so se pripetili v Šangaju.

Vzlic zagotovilu japonskega konzula so kitajske čete pripravljene na vse. Kitajci ne zaupajo Japoncem, zlasti ker so se razširile vesti, da nameravajo japonski letalci napasti Hongkong iz zraka.

Kitajski zunanji urad je včeraj protestiral pri britskih in ameriških avtoritetah, ker so Japonci izrabili mednarodno kolonijo v Šangaju za bazo militarističnih operacij proti Kitajcem.

PITTSBURGH OMAGUJE POD TEŽO BEDE

Miloščinske organizacije potrebujejo polovico večjo vsoto kot so predvidevale v novembru. Blagajne prazne, zahteve pa vedno večje

Pittsburgh, Pa. — (FP) — Miloščinske organizacije v tem mestu potrebujejo nadaljnjih sedem milijonov dolarjev za podpiranje revežev. Ako jih ne dobe, bodo morala zapreti vrata, ker blagajne so domalega izčrpane radi izredno velikih zahtev, ki so se v par mesecih podvojile. Vsak dan prejmejo 500 novih prošenj od družin, ki niso še nikdar prej iskale pomoči.

Voditelji miloščine so še v zadnjem novembru računali, da bodo s šestimi milijoni, katere so z velikimi mukami zbrali potom raznih kampanj, prerinili skozi zimo. Ta vsota pa je izčrpana in sedaj skušajo dobiti nadaljnjih sedem milijonov.

Od države pričakujejo $1,600,000, katero vsoto bodo dobili le tedaj, ako sodišče prizna ustavnost Talbotove postave, ki je bila sprejeta na zadnjem izrednem zasedanju. Pinchotov justični tajnik pravi, da je postava protiustavna in je šel z njo pred sodišče. Štiri milijone upajo dobiti od okraja potom bonde izdaje, ako jo bo mogoče vnovčiti. $1,225,000 upajo dobiti pa na račun povišanja davkov v sklad za bedne, pri čemur bo imelo sodišče glavno besedo, ker tudi to zvišanje kontestirajo radi ustavnosti.

Okrajni Poor Board je svojo blagajno že izčrpal in oddal 16,000 družin drugim organizacijam v oskrbo. Emergency asociacija, ki zaposluje 7200 brezposelnih pri zasilnem delu po par dni na teden, ima listo 12,000 oseb, ki so se prijavili za to delo, pri katerem so prvotno plačali $4 dnevno, sedaj pa $3.20. Več kot $9.60 na teden ne more nikdo zaslužiti, niti več kot sto dolarjev v skupni vsoti, kar pomeni kvečjemu 11 tednov zasilnega dela. Nato mora narediti prostor drugemu, in avtoritete pričakujejo od osebe, da se potem preživi od "prihrankov" ali kakorkoli že.

$5.20 je minimalna vsota za prehrano družine petih oseb na teden, po izjavi dr. Klopperja. Gospodinja pa mora biti dobra nakupovalka in še boljša kuharica, ako hoče s to vsoto preživeti družino, je pristavil zdravnik, kar je verjetno. Za podhranjeno družino ali pa ako je bolezen v njeni sredi, to ne zadostuje. $15 pa je absolutni minimum za prehrano, stanovanje in obleko družine petih oseb na teden.

Podpora pa ne dosega niti tega minima, ker je sredstev premalo, družin na podporni listi pa preveč. Dr. Kendall Emerson od Narodne asociacije za pobijanje tuberkuloze je rekel, da bo ameriški narod slično izčrpan fizično kot je bil nemški po vojni. Posledice podhranjevanja bodo vidne najmanj pet let po krizi.

—Federated Pictures.

Nemški učenjak Einstein in njegova žena v Kaliforniji. Na sredi pri mizici je Warren B. Pinney, ki je pogostil Einsteina.

Kitajska premestila sedež vlade

Honanfu postal novo glavno mesto. Japonska militaristična kontrola v Šangaju je kršitev mednarodnih pogodb

Šangaj, 1. febr. — Svarilo ameriškega državnega tajnika Stimsona, da Japonska ne sme kršiti nevtralnosti mednarodne kolonije v Šangaju, je bilo ignorirano, ko so japonski pomorščaki razglasili militaristično kontrolo nad delom kolonije.

Ta akcija je sledila grožnji kitajske vlade, da bo proglasila vojno proti Japonski. Vojna napoved sicer še ni bila razglašena, a o tem se je razpravljalo na konferenci visokih kitajskih vladnih uradnikov. Konference v Nankingu so se udeležili Čiang Kaišek, ki je spet prišel na krmilo vlade kot diktator, Wang Čing-wei, voditelj levičarske struje, in več drugih prominentnih osebnosti.

Vlada je odredila premestitev sedeža iz Nankinga v Honanfu, več sto milj v notranjost dežele, da tako prepreči okupacijo glavnega mesta.

Britske in ameriške avtoritete pravijo, da je militaristična kontrola in dominacija velikega dela mednarodne kolonije po japonskih pomorščakih kršitev pogodbe, katero je Japonska podpisala z drugimi velesilami. Dasi japonska vojaška oblast ni razglasila izjemnega stanja, ga vseeno izvaja.

Japonci so razpostavili strojne puške na vseh važnih cestnih križiščih. Ustavljajo avtomobile in pešce ter natančno preiščejo vsako osebo. Vse to kaže, da se pripravljajo na večje militaristične operacije.

Insurgenti poraženi na rudarski konvenciji

Obdolžitve proti Walkerju. Injunkcija proti Lewisovi intervenciji razveljavljena

Indianapolis, Ind. — Insurgenti dvanajstega rudarskega distrikta (Illinois) so izgubili dveletno bitko, ki so jo vodili proti intervenciji UMWA v posle uradnikov tega distrikta.

Z veliko večino, deset proti enemu, so delegatje odglasovali za razveljavljenje injunkcije, ki je bila izdana pred dvema letoma proti Lewisovi skupini.

Na stotine okrožnic je bilo razdeljenih med delegate, v katerih se je urgiralo izvolitev Ray Edmundsona, Zeigler, Ill., za predsednika dvanajstega distrikta. Okrožnice so vsebovale obdolžitev, da John H. Walker, sedanji predsednik distrikta, vzdržuje tesne stike s Frank Farringtonom, bivšim voditeljem illinoiskih rudarjev, ki je pozneje stopil v službo premogovnih operatorjev.

J. C. Lewis, predsednik rudarske unije v Iowi, je v svojem govoru napadal Walkerja, češ, da je pred leti pomagal pri razbijanju rudarske stavke v Iowi.

Sovjeti razdejali del proge kitajske vzhodne železnice

Mukden, Mandžurija, 1. febr. —General Haseba, ki skuša izvesti okupacijo Harbina, je naletel na velike operacije pri transportaciji čet, ker so Rusi razdejali mostove in del proge kitajske železnice, katero skupno lastujeta Rusija in Kitajska.

V uradu japonskega konzulata v Harbinu se je oglasil sovjetski konzul in zahteval, da Japonska ukine militaristične operacije na tej železnici. To stališče sovjetske vlade bo nedvomno ustavilo prodiranje japonskih čet proti Harbinu. Poroča se tudi, da poveljnik japonskega vojaštva general Jiro Tamon pripravlja drastične akcije proti sovjetski železniški upravi, ki stavlja velike zapreke prodiranju japonskih čet.

GLENN MEŠETARI ZA POTRDITEV WILKERSONA

Pred senatnim odsekom je rekel, da bodo delavci imeli v Insullovem protežirancu dobrega prijatelja, ako postane zvezni sodnik

Washington. — (FP) — Preteklost injunkcijskega sodnika Wilkersona in ljubljenca velebiznisa, katerega je Hoover imenoval za zveznega sodnika v sedmem distriktu, naj bo pozabljena, ker organizirano delavstvo bo imelo v njem dobrega prijatelja. V tem tonu je argumentiral pred senatnim justičnim pododsekom illinoiski senator Otis Glenn. Na njegove rame je padla odgovornost, da porine skozi senat Wilkersona, kar ni lahko delo radi sodnikovega rekorda, na katerega progresivni senatorji ne gledajo preveč simpatično.

Glenn je bil pozvan te dni pred senatni pododsek, da dokaže, zakaj naj bi senat potrdil Wilkersonovo imenovanje. O njem je povedal same dobre lastnosti in vrline. Prečital je tudi pismo bivšega illinoiskega governerja Lowdena, v katerem je rečeno, da je Wilkerson "mož, ki streni po pravičnosti; prepričan sem, da delavstvo ne bo imelo nobenega povoda biti v strahu pred njim". To je potrdil tudi James Emery, lobist Narodne asociacije openšaparskih tovarnarjev.

Glenn je poudarjal Wilkersonovo službovanje pod Lowdenovo administracijo — "najboljšo v državi" — kot predsednik državne javnonapravne komisije. Ni pa povedal, da si je sodnik Wilkerson na vse kripije prisadeval in pomagal Insullovim interesom, da so dobili absolutno kontrolo nad vsemi javnimi napravami v Chicagu pod pogoji, katere so sami diktirali.

Tudi ni povedal o notorični injunkciji, katero je sodnik Wilkerson izdal proti železničarjem v stavki leta 1922. Tega mu sicer ni bilo treba, ker so to povedali voditelji 21 železniških unij v protestu proti njegovi potrditvi. Tudi je molčal o številnih drugih injunkcijah proti delavcem, s katerimi je bil sodnik Wilkerson izredno liberalen.

Vse te usluge znajo velebiznišaki interesi in posebno Insullovi ceniti. Njegovo imenovanje za zveznega distriktnega sodnika je v resnici politična nagrada za njegovo svesto službovanje privilegiranim interesom. In ako opozicija organiziranega delavstva ne bo bolj glasna proti njemu kot je bila do sedaj, obstaja možnost, da ga bo senat tudi potrdil za distriktnega sodnika.

Pomožna akcija v Philadelphiji skrahirala

Philadelphia, Pa. — Horatio Gates, prominenten bankir in načelnik tukajšnjega komiteja za pobijanje bede, je odkrito priznal, da je pomožna akcija skrahirala v Philadelphiji, ko je poslal apel governerju Pinchotu, naj skliče izredno zasedanje legislature, ki naj bi določila direktno pomoč iz državne blagajne.

Potrebe postajajo čedalje večje in skladi so domalega izčrpani, pravi Gates v apelu.

Pinchot je pred par meseci sklical izredno zasedanje legislature in ji predložil program, ki je predvideval $120,000,000 za odpomočne akcije, toda poslanci so zavrgli governerjev načrt.

Liga imenovala komisijo za proučitev situacije v Šangaju

Ženeva, 1. febr. — Sir Eric Drummond, tajnik Lige narodov, je v smislu 15. točke Ligine pogodbe, imenoval komisijo iz članov zunanje diplomacije, ki se sedaj nahajajo v Šangaju, da prouče situacijo, ki je nastala vsled japonske okupacije mesta. Pričakuje se, da bo komisija pričela s svojim delom danes in poročala Ligi o resultatu.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju, na primer (Dec. 31, 1931) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Nova sovjetska petletka

Zadnje dni so poročali iz Moskve, da so boljševiki pripravili nov petletni načrt ali petletko, ki se začne izvajati, ko poteče sedanja petletka. Nova petletka določa, da se življenjski standard dvigne za tristo odstotkov.

Iz podrobnih postavk v načrtu je razvidno, da se ima slehrnemu prebivalcu sovjetske Rusije trikrat povečati konzum hrane, obleke in drugih vsakdanjih potrebščin. Standard življenja se ima izboljšati z nadaljnjo ekspanzijo in mehanizacijo industrijske in agrarne produkcije ter transportacije, tako da bo Sovjetska unija do leta 1937 dosegla prvo mesto v Evropi v tehniki in prvo mesto na svetu na ekonomskem polju.

Politična stran nove petletke določa "popolno likvidacijo kapitalističnih elementov in razredov v splošnem z uničenjem razmer, v katerih se porajajo razredne razlike in izkoriščanja." Istočasno se mora Sovjetska unija utrditi kot baza za mednarodni socializem.

Številke, ki jih navajajo avtorji načrta, s katerimi primerjajo novo petletko s sedanjo, so naravnost fantastične. Na primer industrija za proizvajanje strojev se bo na podlagi tega načrta trikrat povečala; proizvajana električna energija doseže sto milijard kilovatnih ur v primeri s sedemnajstimi milijardami, ki bodo letos dosežene; produkcija premoga ima narasti na 250 milijonov ton in produkcija jekla na najmanj 22 milijonov ton; produkcija olja se mora potrojiti. Istočasno mora Sovjetska unija doseči stopnjo, ko bo na lastnih tleh pridobivala vse svoje potrebščine v bakru in kemikalijah.

Zanimiv je tudi program za izboljšanje transportacije. Zgraditi se ima 30,000 kilometrov novih železnic in poleg tega celo omrežje avtnih cest. Posebno se poudarja razvoj aviacije ali letal.

Petletka obsega popolno mehanizacijo kmetij. Vse poljedelstvo mora biti organizirano v kolektivah in državnih farmah ogromne površine, tako da se bo ves kruh v Rusiji pridelaval s stroji in vsi neodvisni in individualni kmetje morajo izginiti. Načrt določa, da se letna produkcija žita dvigne nad 130 milijonov ton do leta 1937, medtem ko se mora podvojiti produkcija bombaža in lana, produkcija sladkorne pese pa potrojiti. Prav tako se mora zelo povečati živinoreja, ki se bo takisto vršila znanstveno na kolosalnih renčih.

Izboljšani standard življenja se ima doseči z rešitvijo problema brze distribucije živil. Sedanji sistem racije (odmerkov po kategorijah) mora odpasti. Za rešitev tega problema je potrebna višja stopnja tehniškega znanja in sposobnosti v vseh industrijah in poljedelstvu. Novi načrt krepko nagiašuje to potrebo, ki mora priti, ako se hoče Rusija rešiti iz sedanjega neokretnega in zdrav industrijski razvoj silno ovirajočega sistema racije.

Boljševiški voditelji, ki so naredili načrt nove petletke, pravijo, da uspehi prve petletke v glavnem izvirajo iz poraza Trockijeve teorije, da je konstruktivni socializem nemogoč v eni sami deželi. Kot je znano, je Trockij zahteval, da Rusija nadaljuje svojo militantno propagando za svetovno revolucijo in počaka z vsako konstruktivno gradnjo doma. Na drugi strani je Stalin zahteval, da se propaganda za zunanjo revolucijo prepusti komunistom v zunanjih deželah, doma pa naj sovjeti takoj začno z industrializacijo dežele. Stalin je zmagal in zdaj pravi, da je uspeh prve petletke že dokazal puhlost Trockijeve teorije.

Taka so poročila iz Rusije. Fakt je, da je prva petletka deloma uspela in v par točkah — na primer v produkciji olja — je celo nadkrilila določeno kvoto. Ker je prvi industrijski program pokazal uspeh, ni dvoma več, da bi tudi drugi ne uspel. V tem oziru želimo novi Rusiji čim največ uspeha. Razvijati industrije je bolje kakor pa zapravljati ruski kapital za tujezemsko propagando. Kajti uspeh v Rusiji sami je najboljša propaganda!

Po našem mnenju je Stalin boljši praktik in vodja sploh kot je Trockij, ki sanja o svoji "permanentni revoluciji". Ogromna dežela kot je Rusija, ki ima doma vse, kar potrebuje za moderno življenje, to se pravi, da ima vse potrebne surovine za stvarjanje kapitala, se lahko sama razvije v socialistično družbo. Ali do tega cilja je še dolgo. Rusija potrebuje še veliko, veliko kapitala, najbolj pa potrebuje — miru.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

To in ono

Milwaukee, Wis. — Tukajšnja Hearstova časopisa, Milwaukee Sentinel in Wisconsin News, predstavljata one vrste ptiča z različnim perjem. Oba spadata h kombinaciji Hearstovih časopisov, toda zaradi lepšega nosi neki Paul Block v New Yorku naslov "Publisher" pri dnevniku Sentinel.

Na ta način je mogoče, da zastopata časopisa različna mnenja, da torej lahko eden graja to, kar hvali drugi in obratno.

Zgodilo se je pred nekaj tedni, da je "News" dal governerju La-Folletu na razpolago svojo radio postajo, potom katere je bičal dnevnik Milwaukee Journal in njegove konservativne pristaše v državni postavodaji. "News" je pel governerju slavo drugi dan in se veselil oglasov iz progresivnih krogov, katere bi drugače dobil Journal, toda še tisti dan je Sentinel napadal governerja ravno tako iskreno, kakor ga je hvalil News.

Tako se vladajoči razred norčuje iz nevednih mas in izkorišča njih politično nevednost.

Dne 22. januarja pa se je pripetila pri Sentinelu prava predpustna komedija in to na račun socialistov. V izdaji, ki se prodaja po deveti uri zvečer, je časopis priobčil pod rubriko "To-Day" običajne dnevne beležke glavnega urednika Hearstovih časopisov, Arthurja Brisbana, v katerih je opisoval administracijo mesta Milwaukee na sledeči način:

"Vzlic strašnemu "boljševizmu" je senator Capper v podpisanem članku opozarjal na dejstvo, da je mesto Milwaukee najbolje uradovano mesto Združenih držav. V mestni blagajni se nahaja neporabljeni prebitek v znesku 6 milijonov dolarjev, to je en milijon več kakor preteklo leto.

"Mesto Milwaukee nima težkega problema z zločinskimi elementi, kakor ga imajo druga mesta in to zato, ker ima policijo, katera ne prejema podkupnin. Mestna posestva so ocenjena za davke samo do 70% njih vrednosti.

"Najzanimivejše pri tem pa je to, da je mesto Milwaukee, kjer je pokojni Victor L. Berger, pošten in sposoben mož, zgradil mogočno socialistično stranko, vladano po socialistih, s socialističnim županom.

"Kako je mogoče pojasniti tako čudno stvar?"

Tako se je glasil dotični del Brisbanovih beležk v večerni izdaji imenovanega časopisa, toda kakor so se vsi, ki zasledujejo dotično rubriko dnevno, čudili, ko so čitali prav tisto rubriko v jutrajni izdaji tega časopisa in videli, da je izpuščeno vse glede Bergerja, prebitka v blagajni in socialistov sploh. V tej izdaji je bilo navedeno samo to, da ima mesto Milwaukee najsposobnejšo mestno administracijo izmed vseh mest v Z. D.

To je torej jako podučljivo poglavje o nedoslednosti in nepoštenosti buržoaznega časopisja.

•

Ljudstvo v Milwaukee ima lepo priliko, da izvoli pri prihodnjih volitvah večino socialistov v mestno upravo. S tem lahko izvrši veliko delo za obrambo svojih interesov, za zagotovitev boljše bodočnosti svojih otrok in da si obenem olajša težka bremena, katera mora sedaj prenašati, obenem pa znatno izboljša svoj položaj.

Ako bodo socialisti v večini, jim bo dana prilika, da polagoma izvršijo vse načrte in udejstvijo program, ki bo pomenil neizmerno veliko za delovno ljudstvo kakor tudi za male trgovce, obrtnike in podjetnike.

Oglejmo si samo najvažnejše dele tega programa.

Predvsem imamo vprašanje lastne električne centrale. Dokazana resnica je, da bi ljudstvo lahko kupovalo razsvetljavo iz mestne električne centrale po največ 3½ centa za k. h., medtem ko plačuje sedaj po 8 centov. To pomeni milijone za ljudske žepe in milijone za mestno blagajno.

Ravno tako je s plinskimi napravami, z ulično železnico, z vsemi javnimi deli, katere naj bi se po načrtu socialistov izvrševalo potom lastnih inženirjev ter tako prištedilo milijone, katere dobijo sedaj privatni kontraktorji.

Socialisti imajo v načrtu lastne proge ulične železnice. V nekaj letih poteče pogodba z električno družbo, oziroma s trustom, kateri lastuje te naprave, nakar bi imelo mesto proste roke. Toda socialisti hočejo takoj nastopiti proti oderuškemu trustu s tem, da postavijo v promet lastne motorne vozove za prevažanje ljudstva po mestu in te proge polagoma razširjajo.

Nadalje zahteva socialistični načrt mestne administracije: nja kamna za cement in tlak, Lastne kamnolome za pridobivalastne cementne tovarne, posebne naprave za čiščenje mestne vode, nove parke za posamezne delavske dele mesta, izboljšanje cest na obširni podlagi, za daljšo dobo naprej preračunane načrte za razširjenje in izboljšanje prometnih žil mesta, gradenje posebnih stanovanjskih hiš z nizko najemnino, omejitev špekulacije z zemljišči in vsakega oderuštva, posebni sklad za pomoč malim posestnikom hiš, da se jih ščiti pred zgubo, posebne davke na velike stanovanjske palače in nižje za delavske hiše in končno moderno reorganizacijo celotnega denarnega prometa mesta, da se odpravi plačevanje visokih obresti bogatim lastnikom mestnih bondov.

Kadar bo ta načrt izveden deloma ali v celoti, bo mesto imelo priliko, da polagoma odpravi vse davke na posestva revnih družin in omeji tudi ostale davke, ker mestne naprave bi nosile dovolj dobička za kritje vseh stroškov. Kot lastnik vseh javnih naprav bi mesto lahko zaposlilo tisoče delavcev in jim plačalo unijske plače ter obenem dajalo lep vzgled, potom skrajšanja delovnega časa, drugim industrijam.

Omenjati vse prednosti, katere bi vživalo ljudstvo od take socialistične administracije, bi pač vzelo preveč prostora, za to naj bo omenjeno samo to, kar je glavno.

Ljudstvo pa ima sedaj čas in priliko, da razmišljuje o tem, da bo do prihodnjih volitev vedelo, kaj ima storiti, da si izboljša položaj.

Ako bo ljudstvo v Milwaukee storilo pri prihodnjih volitvah svojo dolžnost, bo kmalu prišel čas, ko bo služilo to mesto kot vzgled ne samo drugim občinam, temveč vsej deželi kot celota, še v veliko večji meri, kakor služi sedaj. Ko bodo socialisti v mestni hiši izvedli svoj program, takrat bo prišel čas, da bo ameriško delavstvo spoznalo, da je samo svoje sreče kovač, da leži rešitev iz tega neznosnega položaja v rokah delavstva samega.

Milwaukee mora in bo tvorilo temeljni kamen nove dobe za ameriški proletariat.

Spartak.

Tovarišu v spomin

Piney Fork, O. — Iz Prosvete je razvidno, da je Luka Murko na 30. oktobra pretečenega leta v Hudsonu, Wyo., v 67. letu starosti za srčno hibo umrl. Doma je bil iz zpodnjega Štajerskega, v Leobnu na Gornještajerskem si je napravil domovinsko pravico in dolgo let tam delal. Imel je ženo Nemko, brez otrok.

Kdo je bil Luka Murko? Stari rudarji, ki so na Gornjem Štajerskem delali, se ga gotovo spominjajo. Dolga, koščena postava, prava slika zavednega proletarca.

Ob času, več let nazaj, ko niso imeli avstrijski rudarji nobene druge pravice kot zapor in pa odgonski zeleni voz, so strahoma na skrivaj zborovali pod zemljo. Gorje je bilo tistemu, ako je "geselšaft" zvedela, da se udeležuje skrivnega zborovanja; zapor in odgonski voz mu ni odšel. S takim skrivnim zborovanjem je zbruhnilo na dan, in absolutistična avstrijska bivša vlada je bila primorana pripoznati delavcem drobtinico pravice. In zavedno delavstvo se je oprijelo vsake male drobtinice.

Nekako pred petintridesetimi leti je dala avstrijska vlada delavcem peto kurijo, s katero so imeli delavci pravico voliti poslance v državni zbor in so prvi pot izvolili štirinajst socialdemokratov, ki so bili pravi delavski zastopniki v državnem zboru. Ti poslanci niso držali križem rok in ne kimali; so delali in izposlovali precej pravic za delavstvo, posebno za premogarje. Odgonski zeleni voz se je odpravil. V bratovsko skladnico, ko niso imeli druge pravice kot samo plačevati, so zakonito izposlovali, da imajo premogarji pravico zaupne može izvoliti, da bodo nadzorovali bratovsko skladnico in bolniško blagajno.

Pripoznana je bila rudarjem zakonito nekaka državna organizacija pod imenom "revirna zadruga." V tisto zadrugo so izvolili delavci svoje zastopnike, seveda, "geselschaft" pa svoje. Boljše je bilo nekaj kot nič. Vsak premogar se je lahko do tistih mož obrnil s kako prošnjo ali pritožbo. Ker je bilo zakonito, da zaupne može v ta dva urada ne smejo odpustiti od dela, so bili podjetniki primorani z delavskimi zastopniki skupno zborovati.

In Luka Murko je bil dolgo let v teh dveh navedenih uradih, izvoljen od delavcev, in zvesto do pike je izpolnjeval svojo težavno nalogo. Precej velika zasluga mu gre, ker je v teh dveh uradih izposloval veliko v korist rudarjev.

Mogoče bo katerega zanimalo, ako navedem par zadev, ki jih je izposloval v korist rudarjev, ko sem bil tudi jaz zraven. Sklenili smo, da nam Abina Mondant Geselschaft, ki ima tri premogorove v Leobnu in do petindvajsetsto premogarjev zaposlenih, da nam pripozna praznovanje prvega maja in v to smo povabili od omenjene kompanije generalnega direktorja z Dunaja. Mož se je odzval in nas v pisarno povabil.

Luka Murko, poln energije in dobro je obvladoval nemščino, je v izbranih besedah predložil, da naj nam pripozna praznovanje prvega maja in pa da nam da za prvi majnik godbo prezplačno, ker jo premogarji plačujejo s tem, da je vsak mesec pri plači odtrgano 10 krajcarjev za muziko. Generalni direktor se je začudil nad tako zahtevo, da našim željam ne more ustreči, da imamo zadosti, ker dan sv. Barbare praznujemo in godba na ta dan igra brezplačno. Nato pa se Luka Murko postavi s svojim donečim glasom: "A prvi majnik bomo praznovali, če dovolite ali ne, in če godbe ne daste, nam tudi ni treba pri plači odtrgavati, dan Barbare pa popolnoma odklanjamo praznovati. Čemu se iz bratovske skladnice plačuje katehetu 50 goldinarjev za maše in pa še posebej ofer, ko vsak, kateri se maše udeleži, nese še posebej pripravljen goldinar, da ga daruje z namenom, da mu bo Barbara pomagala, da bo srečen pri delu. Vi veste, da Barbara ne more pomagati, da se mora vsak sam varovati in pomagati".

Direktor se je nato malo nasmejal, mogoče ni dal nič za katoliško vero, ker je bil jud. Obljubil je, da "Barbaro se lahko odpravi in da se je ne bo več praznovalo in za godbo se ne bo več odtrgavalo pri plači, ker se je ne bo več rabilo, ker ne boste več praznovali Barbare". Končno je še rekel: "Za prvi majnik, ako bi drugi ne prišli na delo, vsaj mi naj pridemo" in nam je dal knapovski pozdrav. Šli smo v veri, da smo Barbaro odpravili, ker od tistih časov se v Leobnu ne praznuje več Barbare. Luka Murko je marsikateremu pomagal, ko je družba izčrpane rudarje odslavljala. Murko je zanje izposloval, da so dobili lažje delo ali pa penzijo iz sklada rudarske organizacije (bratovščine).

Ker je kompanija gradila delavska stanovanja iz sklada bratovščine, je Murko izposloval, da so rudarji dobili brezplačna stanovanja in brezplačno kurjavo. Neštete take slučaje bi lahko navedel, zasluge pok. Luke Murka. Z Luko Murkom sva bila v Leobnu v različnih delavskih odborih na sejah in konferencah, včasih celo noč. Murka je zadržalo le delo ali bolezen. Ko sem mu enkrat povedal, da čutim da mi bo kompanija brco dala, kadar ne bom več v odboru, ker so me prižeti šikanirati pri delu, in da nameravam odpotovati v Ameriko, mi je potožil, da bo primoran z menoj oriti. Povedal mi je, kako so priganjači in drugi sistematično vplivali nanj, da so mu obljubovali delo priganjača, samo da naj zapusti delavsko zastopništvo, ali vse je odklonil. "Pošteno hočem delovati", se mi je izrazil. In tako sva se znašla v Ameriki v Prosveti in Proletarcu.

Kadar prideva z Joe Radljem st. skupaj, si imava vselej veliko povedati o Leobnu in Luki Murku in sva mu poslala včasih kako razglednico.

Zato je naša dolžnost, da se na take delavske boritelje kot je bil Luka Murko, večkrat spominjamo in jim kličem: Blag jim naj bo spomin!—**Nace Žlemberger**, Box 213, Piney Fork, O.

(P. S.—Poročevalca in zastopnika Prosvete v Ljubljani pa prosim, ako bo čital ta dopis, naj sporoči s. Mihaelu Čobalu v Zagorju o smrti Luke Murka. In če bi zvedel, če še John Zvanciger živi v Leobnu. Pok. Anton Kristan mi je povedal, ko je bil v Ameriki, da je izvoljen od social-demokratov za župana v Leobnu, ker smo bili osebni prijatelji in skupaj se borili za delavske pravice.)

"Mi vsi!"

Virginia, Minn. — Tam doli na južnem delu Jugoslavije je neznan prevajalec prevedel Ivan Molekovo pesem "Mi svi!" in srbski "Zadrugar" v Novem Sadu je priobčil pesem na prvem mestu. "Mi vsi!" je Molekova pesem, napisana k petnajstletnici Slovenske zadružne zveze v Clevelandu. Ta pesem je krožečega značaja, hodi po svetu ter mu daje nova bistrejša očala in vsak, kdor gleda skozi ta očala, ne more izbegniti pred močjo in toploto sile, ki je v nas, v delavcih, kakor hitro se strnemo v eno bitje.

"Mi vsi!" pluje preko oceanov, mej, preko strmih gora, se stavi nasproti veletokom našega časa in njegove nevednosti, pomanjkanju, korupciji, tiranstvu, obsodbam, strahu in vsem drugim enakim členom v verigi vojn in tradicij, ki so zaklepale človeštvo do današnjega dne v meglo črtov in mračnih vrlin. "Mi vsi!" je pesem, ki raste in hodi z velikanskimi koraki, kateri prestopajo široke bregove in prepade v trepet vsem, ki se valjajo v megleni nižini.

Že danes smo sila! Od vseh krajev, kjer je kdo trpel, prihajajo glasovi, porojeni iz temelja "Mi vsi!" in režejo ter črtajo svetle lise v somrak našega življenja in morja s svojo globino, zemljo s svojim bogastvom, sonce in zvezde s svojim čarom odpirajo vrata na stežaj. "Mi vsi!" je glas našega časa, kateri zadobiva mednarodni značaj.

Moja želja je, da se pesem "Mi vsi!" prevede v finski jezik s primernim pojasnilom ter priobči v njehovem časopisju. Ravno tako v angleški jezik. Jugoslovani dobro vplivajo na Fince, in ta pesem bo poglobila naše odnošaje med njimi. Kdorkoli kaj zna, je pozvan, da porabi svoje znanje v našem boju zoper nevednost, iz katere izvira vse zlo, katero nas tlači k tlom danes. Neznanemu prevajalcu v srbskem zadružnem koledarju pa pošiljamo pozdrav.

J. Kovacich.

"Father" Cox in drugo

Milwaukee, Wis.—V "Proletarcu" je bil priobčen dopis iz Moon Runa, Pa., v katerem odpoveduje neka naročnica list s pripombo: "Dokler boste vi proti revežem in zoper Fathra Coxa, je najboljše, da vi bogatinci kar sami svoj list berete —"

To je samo na sebi malenkost, izraz napačnega razumevanja delavske žene, toda je značilno, ker priča, kako se da ljudstvo zavajati potom napačnega pojmovanja položaja.

Duhovnik Cox je lahko velik prijatelj ljudstva in mogoče v resnici simpatizira z delavstvom, kar pa prav nič ne spremeni dejstva, da je pristaš organizacije, ki tvori najmočnejši steber sistema, ki je odgovoren za obstoječe razmere. Ljudstvo bi moralo nekoč spoznati, da tu ne gre za mnenja posedinih oseb, temveč za celoten sistem, da dobra volja poedincev ne pomeni ničesar, temveč da se bo moralo delavstvo boriti za temeljno spremenitev celotnega sistema, ako bo hotelo kaj doseči, ter da je to mogoče samo potom resnične delavske, to je socialistične stranke.

Kapitalizma ni mogoče reformirati, kakor ni bilo mogoče reformirati feudalizma, ki se je moral umakniti prvemu, ko je preživel svojo dobo. Obstanek dveh družabnih sistemov je nemogoč za stalno; ena sila mora propasti in to je tista sila, ki je preživela svojo dobo in katere

(Dalje na 8. strani.)

Umetna čutila

Neki duhoviti prirodoslovec je imenoval raziskovalne instrumente in pripomočke umetno narejena čutila. V resnici se ne da zanikati velika sličnost n. pr. med fotografsko kamero in človeškim očesom, med živčevjem in telegrafskim kablom, kortijskim organom v človeškem ušesu in klavirjem, ter številnimi drugimi tehničnimi proizvodi, ki so v marsičem kar točno posneti po naravi.

Spričo te podobnosti je zanimivo vprašanje, kolikšna je občutljivost takih umetnih priprav, ki si jih je ustvaril človek za svoje potrebe, v primeri z občutljivostjo prirodnih čutil. Že kar naprej moramo priznati, da se konča taka primerjava prav neugodno za prirodna čutila. Občutljivost nekaterih instrumentov je tako velika, da se zdi naravnost fantastična, če jo primerjamo s sposobnostmi čutil. V dokaz naj sledi samo nekaj prav značilnih primerov:

Fotografska plošča nam odkrije skozi teleskop milijone zvezd, ki ne zapuste na svetločutni mrežnici človeškega očesa vobče nikakega vtiska. S pomočjo največjega zvezdarskega daljnogleda na svetu, ki stoji na Mount Wilsonski zvezdarni, so do sedaj na fotografski način našteli nad osem sto milijonov zvezd. Zorna moč tega optičnega instrumenta prekaša dva in pol milijona človeških očes. Vrh tega pa ima daljnogled še neprecenljivo prednost, da se ne utrudi kakor oko, ki postaja vse manj občutljivo, čim dalj motri kak predmet. Pri fotografski plošči je narobe. Čim delj učinkuje nanjo svetloba, tem močnejši je vidni vtisek. Pod mikroskopom se vidijo še predmeti, ki nimajo v premeru več ko pet tisočink milimetra. Pa tudi tu še ni skrajna meja drobnogleda. Pod ultramikroskopom se razločijo celo še desetkrat drobnejše reči. Prav kakor je oko nemočno v primeri z daljnogledom ali mikroskopom, tako je topo tudi človeško uho nasproti mikrofonu. Neslišne stopinje mušice odmevajo v mikrofonu liki topot drveče konjenice in najtišji zvoki se lahko spremene s pomočjo mikrofona v tulenje orkana. Posebno klavrno se odrežejo človeška čutila, če jih preskusimo kako natančno so v stanu preceniti težo te ali one reči. Navadna kemična tehtnica je nekako tridesetmilijonkrat občutljivejša od človeške roke. Menjavanje zračnega tlaka občuti človek brez instrumentov samo, če nastopi mahoma in z izredno silo. Precizni barometri so pa tako občutljivi, da lahko merijo stomilijonski del ene atmosfere. Nič bolje ni razvit pri človeku čut za toploto. Če se spreminja temperatura za manj ko desetinko stopnje Celzija, je organizem že ne zaznava. Poznamo pa Langleyev bolometer, ki igra zelo važno vlogo v astronomiji in in ki zanesljivo reagira še na milijonski del Celzijeve stopnje. Spektroskop nam nezmotljivo odkrije milijonko grama kake žareče snovi.

Če se menjavajo slike pred človeškim očesom več ko desetkrat na sekundo, jih oko ne more več posamično razlikovati, marveč se zlijejo v njem v eno samo podobo. Zaradi tega prav naglo potekajočih pojavov ne moremo zasledovati s prostim očesom, ampak moramo vzeti na pomoč kronoskop, ki more registrirati nad petdeset tisoč ločenih slik v sekundi.

Toda to so le pomanjkljivosti naših čutov. Nerodnejše je, da je človek za nekatere prirodne pojave vobče nedovzeten. Ultra kratkih zvočnih valov, ki napravijo nad dvajset tisoč tresljajev na sekundo, uho ne dojema več. Oko je nedovzetno za infrardeče in ultravijoličaste žarke. Radijevi in roentgenski žarki, kozmični žarki ter vsi električni in magnetični pojavi bi nam ostali za vedno prikriti, če bi človek ne izumil ostrih aparatov, ki jih po ovinkih dovajajo našim čutilom. Toda, čemu tarnati, da je narava po tej plati tako slabo poskrbela za nas. Mesto z ostrimi čutili nas je obdarovala z ostrim razumom, s katerim lahko nenehoma ustvarjamo vsakovrstne pripomočke, da ž njimi premostimo naravne vrzeli. —Žis.

Škodljivost poljubljanja

Sir Pandrill Barrier-Johns, ravnatelj angleškega zavoda za bakteriologijo, je predaval v društvu za pospeševanje ljudskega zdravja o škodljivosti poljubljanja. Profesor je nagovoril nekatere svoje znance, da so poljubili svoje žepno zrcalo, ki so jih potem preiskali pod drobnogledom. Barrier-Johns je bil naravnost osupel, ko je spoznal, kako ogromno število bacilov jetike se je ostavilo na površini zrcal. To navaja učenjak v podkrepitev svoje teze, da se bacili jetike in druge bakterije s poljubljanjem zelo lahko prenašajo, kar pomeni veliko nevarnost za naše zdravje.

Roentgen namesto prstnih odtisov

Nov postopek za ugotavljanje istovetnosti je napravil washingtonski zdravnik Poole. Namestu doslej običajnih prstnih odtisov, se poslužuje roentgenske fotografije nosne kosti. Strokovni listi poročajo, da so na ta način izvršili že mnogo slik, ki popolnoma odgovarjajo svojemu namenu. Nosna kost ima svojstvo, da se ne ponavlja v nobenem primeru, niti ne pri še tako podobnih dvojčkih. Poleg tega se lok nosne kosti nikoli ne spremeni.

Solnce in nikotin

Indski kemik dr. Pusa priporoča nov postopek za zmanjšanje nikotina v tobaku. Kemik je dognal s poskusi, da izgube tobačni listi mnogo nikotina, če se sušijo na solncu. Poleg tega ima tobak po tem postopku lepšo barvo kakor sicer.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

obstanek ustvarja neznosne razmere. Na tem stališču pa se nahaja sedaj kapitalizem.

Krščanski socialci so skušali reformirati kapitalizem v Evropi, narodni socialisti na Češkem že pred vojno in v Ameriki imamo danes razne Coxe in druge reformatorje, kateri se ne borijo proti zlu samemu, proti kapitalizmu, temveč proti posledicam sistema, katere hočejo potom pobožnih želj popraviti in izboljšati.

Toda kapitalizem ne more obstati izvajajoč samo polovično moč. Sistem, ki se hoče obdržati na površju, mora imeti popolno, odločujočo moč ali pa propasti.

To bo ljudstvo tudi enkrat spoznalo in pričelo z odločnim bojem ter doseglo popolno zmago.

Napačno razumevanje položaja, to je temeljni vzrok, da je delavstvo še danes brez vsake moči, vsaj tukaj v Ameriki, da trpi in tarna, da vidi, kako se razmere slabšajo od leta do leta in vendar ne spozna, v čem je rešitev.

Na vseh straneh obdajajo delovno ljudstvo razni zavajalci, kateri ga krmijo z napačnimi idejami in odvračajo od spoznanja. V nekaterih krajih najdemo duhovnike, kateri grmijo raz prižnic proti kapitalizmu, ne proti sistemu samemu, temveč proti uničujočemu delu te sile. V drugih krajih zopet najdemo druge vrste kričačev, kateri govorijo in kvasijo o narodu, o narodnih interesih ali pa o interesih naselbine, katero bi radi "dvignili," kateri bi radi pomagali "do ugleda," toda kadar pride do tega, da bi povedali ljudstvu resnico, pa se razkrinkajo kot navadni hipokriti.

Tako je v naši naselbini. Interesi naselbine, naroda, naš ugled, naša gospodarska moč, toda če "ljubi narod" stoji na cesti brez dela, če ga tare beda, če ni zaslužka in ne izgleda na boljšo bodočnost, mu vsi taki psalmi ne pomagajo. Naselbina bo napredovala, kulturno življenje se bo dvignilo in gospodarsko bomo prospevali, ako bomo imeli dovolj dela in pošten zaslužek, toda tega ne bomo imeli nikdar; ako obstoječih razmer temeljito ne spremenimo, ako se ne združimo na političnem in strokovnem polju in kot mogočna proletarska armada ne napovemo boja na življenje in smrt kapitalizmu.

Človeku se gnusi, ko čita stare, stokrat pregrete litanije o interesih naroda in naselbine, ko vidi na drugi strani, kako baš tisti človek tepta v blato vse, kar bi delavstvu v resnici pomagalo, vsako resnično napredno misel, vsako delovanje za izobraževanje delavstva na podlagi razrednega boja.

Človek z zdravim razumom in poštenimi nameni ne more zapopasti, kako je gotovim ljudem mogoče, da s tako trdovratnostjo gazijo v blatu svoje lažipolitike, kvasijo o interesih naroda, naselbine in delavstva v splošnem, medtem ko ostanejo popolnoma brezbrižni napram vsem gorostasnim krivicam, ki se godijo na svetu, napram vsemu podlemu zločinstvu, katerega izvršujejo mogotci, denarni kralji, resnični vladarji te dežele.

Kako je mogoče, da ostane človek, ki se v javnosti ogreva za ljudske interese, brezbrižen napram strahotam, ki se odigravajo križem sveta dan na dan? Kdor ima le iskro poštenosti v sebi, kdor ima le iskro sočutja za delavske mase v srcu in stoji na javni pozornici kot urednik časopisa, bi moral s srdom in gnevom zastaviti svoje moči v boju proti takim razmeram.

Kaj se godi zadnje mesece s premogarji v Kentuckyju, Virginiji, Pennsylvaniji, kako strašne krivice, kaki grozni zločini. Kako strašna beda vlada med milijoni brezposelnih, koliko stotisočev otrok strada in umira lakote, koliko nesrečnih delavskih mater mora gledati, kako trpijo in propadajo njih otroci.

Kako more človek, kateri govori o interesih ljudstva in naroda, molčati, ko vidi vse te grozne krivice, ki se dogajajo pod obstoječim sistemom drugačnega razreda. Kako more molčati, ko vidi, da se na eni strani izdaja milijarde za morilna orožja, medtem ko milijoni stradajo, ko govorijo raz prižnic o ljubezni do bližnjega in obenem podpirajo ta zločinski sistem, ko kopiči mala skupina mogotcev neizmerna bogastva, medtem ko ljudstvo propada, ko živi mala peščica parazitov v največjem razkošju, medtem ko milijone mučijo noč in dan strašne skrbi za obstanek, ko tavajo armade bednih brez strehe in doma, ko živi nešteto družin v brlogih, ki so komaj pripravni za živino, ko se spletkari na vseh straneh za ponovno masno morjenje in tepta vse pravice človeštva v prah.

Kako neskončno sebičen more biti človek, kateri molči napram vsem tem zločinom in skuša v javnosti igrati prijatelja ljudstva in kvasi o interesih naroda in naselbine!

Toda tako je, ker ljudstvo ni zmožno, da bi pogledalo nekoliko globokeje, da bi znalo razsojati na podlagi dejstev, na podlagi resnice. Od nekdaj že sledi kričačem, od nekdaj raje podpira one, kateri se mu znajo hliniti in zametuje tiste, kateri mu povedo resnico. Laž in hinavščina, podlost in sebičnost, vse to daj nezavedni masi s primernim sladkim nasmehom, pohvali razne častihlepneže, sladki nasmeh imej za tiste, katere lahko potrebuješ za svoje slepo orodje, pa boš lahko igral ulogo Fathra Coxa z velikim uspehom.

Spartak.

Kako je tukaj z delom

Detroit, Mich. — Šest mesecev sem bil brez dela, potem sem dobil delo pri neki družbi, kmalu potem pa me je Fordova družba obvestila, da se moram zglasiti v pisarni tekom dveh dni. Kaj sem hotel? Šel sem in sedaj delam pri Fordu 3 dni v tednu.

V Prosveti št. 17 sem čital, da avtne tovarne deloma obratujejo, nekatere pa da so popolnoma zaprte. To ni res. Nobena avtna tovarna ni tukaj zaprta. Nekatere delajo po 3 dni v tednu, druge pa po 5 ali manj. Seveda pa je brezposelnih vseeno mnogo, kajti vedno prihajajo v mesto od drugih krajev sem za delom.—**Chas. Kaintner.**

Vesti iz Jugoslavije

Ljubljana, 13. januarja 1932.

Težka nesreča čevljarskega vajenca

V Št. Jerneju na Dolenjskem se je pri nekem čevljarju učil kot vajenec 15-letni Ivan Krhlin. Te dni bi njegov poklic kmalu zahteval njegovo življenje. Ko je rezal z ostrim čevljarskim nožem podplat nekega čevlja, mu je nož spodrsnil s podplata in se zasadil vajencu naravnost v prsa tik pri srcu. Fant je zakričal in se nezavesten zgrudil. Jedva so ga domači obudili, za silo obvezali ter poslali v bolnico. Nož se je ob rebrni kosti ustavil, sicer bi se bil zasadil vajencu gotovo v srce in fant bi podlegel.

Obesil se je

Na Ižanskem, v Št. Janžu pri Tomišlju je živel Martin Geoheli iz Lip. Toda prepiri z ženo so bili tako hudi, da jo je Geoheli rajši pobrisal od nje. Naselil se je na Starkovičevo posestvo v Lipah. Tam je živel zadnje čase docela samotno, siromašno in ponosno. Nikomur ni ničesar potožil, od nikogar ni pobiral miloščine. Pred nekaj dnevi pa se je v hiši obesil. Našli so ga sosedje. Domnevajo, da je storil samomor iz obupa.

Tudi prošenj cenzura ne pušča kar tako

Najteže žive med upokojenci pač tako zvani kronski upokojenci. To so oni, ki so bili upokojeni pred zamenjavo kron za dinarje. Ko so potem prišli dinarji, so prejemali upokojenci seveda štirikrat manjšo pokojnino, ki doseže včasi tako majhne vsote, da pravijo tudi službeno tem pokojninam "miloščine." Največ jih je, ki prejemajo krog 150 do 200 ali 300 Din za mesec. Rudarski kronski upokojenci prejemajo recimo po 20 Din za dva, tri mesece . . .

In ko so zdaj bili izvoljeni narodni poslanci ter izvoljeni in imenovani senatorji, so ti železničarji-kronski upokojenci spisali prošnjo, jo naslovili na poslance in senatorje ter objavili to pismo v "Slov. narodu." Toda cenzor je obupno prošnjo teh stradajočih starcev temeljito prečrtal. Vsi glavni stavki so izpadli. Temu navideznemu narodnemu predstavništvu torej ne sme jugoslovanski državljan sporočiti niti svoje prošnje, svojega zadnjega upa. Saj je sicer res: s takimi prošnjami ne dosežeš skoro nikoli nič. Toda pri nas jih ne pustijo niti izreči. Lepa naša domovina . . .

Še en samomor

Na neki zagrebški cesti je nekdo našel truplo policijskega stražnika, ki mu je iz rane na glavi tekla kri. Komisija je ugotovila, da je stražnik mrtev in da gre za samomor. Samomorilec si je pognal kroglo iz službenega revolverja skozi usta v glavo in bil takoj mrtev. Pokojni stražnik je bil Slovenec, in sicer 29-letni Franc Kunej iz Šmarja pri Jelšah.

Skrivnostna smrt starke

V Krčevini pri Ptuju je živela starka Marija Murko ter čakala potrpežljivo zadnjo uro svojega življenja. Smrti se ni bala, bala se je le nečesa: hiralnice. In da ne bi prišla vanjo, je žrtvovala, kar je kdo želel. Dne 11. jan. pa so našli njena vrata zaprta, ko pa so vlomili v stanovanje, so našli starko mrtvo na postelji. Kakih znakov uboja ni bilo opaziti. Ker pa je znano, da ji je nekdo z grožnjo, da jo spravi v hiralnico, izsilil do 7000 Din denarja, zadnje čase pa se je starka branila, plačevati izsiljevalcu, so obvestili sosedje o tem oblasti, ki so odredile obdukcijo, da vidijo, ali je umrla starka naravne ali nasilne smrti.

Kdo je videl "črno knjigo?"

Poročali smo že, da je izšla pred časom v Ljubljani knjižica, ki na 80 straneh objavlja imena in naslove vseh tistih volilcev, ki se volitev 8. nov. niso udeležili. Knjižica je sestavljena za ljubljansko mesto. Ker je v knjigi mnogo napak ter je vloženih zoper izdajatelja mnogo tožb, so knjigo nehali razpošiljati in prodajati. Tožbe so vložili ljudje proti Narodni tiskarni, ki je knjižico tiskala, kakor beremo na njeni naslovni strani, kjer izdajatelj ni naveden. Ker se tožbe množijo, je zdaj Narodna tiskarna sporočila javnosti, da je knjižico natisnila po naročilu glavne volilne pisarne v Ljubljani. Predsednik glavnega akcijskega odbora za volitve pa je bil prof. dr. Pustotnik. Ta je bil pred nekaj dnevi odlikovan. Za državljanske zasluge . . Avstrija je denuncijante zmerom odlikovala. Za državljanske zasluge.

Umrli so

V Ceršaku pri Št. Ilju v Slov. goricah Alojzija Hamer, sestra trgovca in posestnika Rudolfa Hamerja; v Ljubljani Marija Ravnikar roj. Miller, strojevodja Franc Burger, Katarina Groebmingova roj. Božegiav in profesor Anton Lenarčič, star 55 let; v Celju v bolnici 22-letni rudar Karl Reberšek, v Gaberju pri Celju Alojzij Breznik; v Mariboru 77-letna zasebnica Alojzija Florijan.

V Dvorjah pri Cerkljah v kranjski okolici je umrl 78-letni upokojeni profesor in znanstvenik dr. Josip Jenko, nečak komponista Davorina Jenka. — V Zlatoličju pri Št. Janžu na Dravskem polju je umrl orožniški komandir Janez Turk. — V mariborski bolnici je podlegel bolezni davčni upravitelj Anton Rorer, v mariborskem mestu pa krojaški pomočnik Alojzij Kokalj, star 52 let.

V Prelogah pri Mokronogu je umrl posestnik Jože Hočevar, po domače Jozel. Čez dan je še sekal smreke, po večerji pa se je zgrudil na tla in umrl. — V Orehovi vasi je umrla Ana Pahičeva. — V Litiji je nenadoma umrla zadeta od kapi gostilničarka Josipina Bren, najemnica gostilne "Fortuna."

Redukcije. — Pri Št. Ilju v Slov. goricah v vasi Ceršak imajo fabriko lepenke. Skladišča so polna neprodane robe, nakupovalcev ni. Podjetje je ustavilo obratovanje in vseh 90 delavcev poslala na cesto. — Govori se tudi, da bo tovarna industrialca Westna v Celju odpustila te dni krog 300 delavcev. (Westen je glavni lastnik jeseniških tovarn.) Vendar ta vest še ni sigurna.

ZA NAŠE FARMARJE

Piše Frank Lukancich

Zakaj ne obzeleni paprika

Pri tej rastlini sta dve vprašanji. Prvič: Mogoče je seme prestaro ali drugače pokvarjeno, plesnjivo, trohneno itd. Seme paprike je kaljivo od 2 do 3 let staro, starejše je pa že pokvarjeno. Paprika se sadi od 18 do 24 inč široko za ročno okopavanje, za konjsko pa 36—42 inč, v vrstah pa sadimo od 12 do 15 inč narazen. Kadar se seje, naj se ne seje pregloboko — ¼ do ½ inče globoko je zadosti. Te rastline so zelo mehke in občutljive, da jih včasih že navadno mrzlo vreme pomori, posebno kadar rastline šele poženejo, zato mogoče ravno ob tem času pomrznejo in si potem mislimo, da niso obzelenele. Seje se semenje na toplo gredo okrog 15. marca, presadi se pa rastline na stalne grede šele krog prvega junija. Paprika potrebuje bogate zemlje na kemikalijah, ali gnojno in toplo lego. Paprika je ljubiteljica toplote, zato zelo občuti mraz. Varujmo se preagodnje setve ali sajditve. Tudi ne smemo pustiti tako dolgo sadov zunaj, da bi jih slana dosegla.

Imamo dvoje vrste paprike: sladko in hudo pekočo in tudi srednje pekočo. Dobre vrste paprike so: sladke (ruby king), Neapolitan in Chinese gint. Zadnja je samo zelo malo pekoča. To so lepa stebla z velikimi sadovi sladke paprike, ker se tudi od drugih dobro razlikujejo po kakovosti. Red cayenner in red cluster so pa zelo hude in majhne vrste paprike.

Paradižniki

Mnogo rojakov me je vprašalo glede paradižnikov. Vzhodni osrednji ali pa zapadni kraji bi morali imeti bolj dolgo dobo sveže paradižnike, kakor jih imajo navadno, ker to je en sad, ki se ga najpogosteje rabi v razne namene. Pridelovati bi ga morali najmanj 2 do 3 mesece skozi celo leto. Sadike bi se morale pridelovati v topli gredi ali pa v sobi; pričeti je v zgodnji spomladi, že okrog 1. do 15. marca. Ko se sadike prikažejo, presadimo jih po 2 inči narazen v kake škatlje ali druge lesene priprave. Take škatlje postavilo potem v toplo gredo in jih tam pustimo kake 3 tedne. Kakor hitro postanejo rastline razraščene, da pričnejo nadlegovati druga drugo, pripravimo drugo presajevanje v mrzlo gredo, ali v kako staro toplo gredo po 5 inč narazen.

Presadijo se lahko tudi dalje v zaboje ali v druge take posode. Ne smemo pa presaditi sadik v vrt za stalno, dokler nismo sigurni, da ne bo več slane, ker paradižniki so zelo občutljivi. Za paradižnike mora biti dobro pognojena in že na sebi dobra zemlja. Pognojimo z dobro predelanim gnojem, ne s svežim. Ako je pa zemlja preveč gnojna od prejšnjih let in da jo še pognojimo, tedaj pa zrastejo samo velike korenine in košata stebla z malo sadovi, posebno v mokri sezoni. Umetno gnojilo je zelo priporočljivo. Acid phosphate je zelo važno in dobro gnojilo.

Zelo je tudi priporočljivo, nasaditi kake vejnate palice k vsaki rastlini, kadar odraste in jo privezati k palici z mehko zavezo. Tudi imamo na tak način pripravljeno zelo priložno za obrezovanje paradižnikov, kar je velike važnosti. Paradižnike, kadar so že odrasli, pričnemo obrezovati. Obrezati ali "poščipati" moramo vse one dele listov in mladike, na katerih vemo, da ne bodo obrodili sadovi. To je posebno v sredini in okrog kraja. Pustimo le glavne in boljše vrste vrhove, kjer bodo zrastli boljši in enakomernejši sadovi in tudi ne bodo gnili.

Pri dobri zemlji navadno ne smemo pustiti več nego 4 do 5 vrhov. Dvakrat toliko prostora potrebujemo, ako ne privežemo rastlin k palicam in so paradižniki tudi mnogo bolj podvrženi raznim boleznim.

(Dalje prihodnjič.)

RAZNE VESTI

ZVEZNI USLUŽBENCI IN REDUKCIJE

Kampanja za revidiranje mezdne lestvice začasno ustavljena

Washington, D. C. — (FP) — Vsled protestov, ki prihajajo iz vseh krajev Amerike, so voditelji gibanja za redukcijo plač federalnim uslužbencem začasno ustavili to akcijo v kongresu. Videti hočejo, kakšen učinek na industrijske aktivnosti bo imela rekonstruktivna finančna korporacija, katero bo vlada podprla z dvema milijardama dolarjev. Nekateri člani kongresa čakajo tudi na nadaljnje zahteve voditeljev privatnih industrij, naj bi kongres odprl pot za splošno redukcijo mezd.

Kongresnik Connelly, načelnik zborničnega komiteja za delo, je izzval reakcionarne demokrate in republikance z izjavo, v kateri je dejal, da privatni delodajalci podpirajo to gibanje, da bi potem lagije upravičili redukcije v njihovih podjetjih in tako še bolj znižali kupovalno moč delavskih slojev.

Garner bo nasprotoval federalni pomoči

Washington, D. C. — Predsednik spodnje kongresne zbornice Garner bo vodil opozicijo proti Costigan-LaFollettovi predlogi, ki predvideva $375,000,000 iz federalne blagajne za pomoč brezposelnim.

Njegova opozicija bo najbrž blokirala sprejetje predloge, ako ne bodo demokrati prisilili svojih voditeljev na revizijo njihovega stališča.

Demonstracije v New Yorku

New York. — Prvič so brezposelni pod vodstvom komunistov priredili demonstracije v Wall Streetu in zahtevali dela pred uradi J. Morgan & Co.

Policija je močno zastražila Morganovo finančno hišo, toda demonstrantov ni izzivala in radi tega se je demonstracija mirno zaključila. Prej so napovedovali, da bodo take demonstracije končale v prelivanju krvi, kar pa se ni zgodilo.

Morganova kombinacija kontrolira veliko število industrij, zlasti avtomobilsko in jeklarsko, in bi lahko zaposlila milijone delavcev, so poudarjali govorniki.

Doak proti izboljšanju zakona o plačah

Washington. — Delavski tajnik Doak je proti temu, da bi kongres zamašil luknje v zakonu o "običajnih" plačah, katerega so kontraktorji pri zveznih delih popolnoma ignorirali in pohlepno izkoriščajo delavce. On je pred kongresnim odsekom rekel, da bo Hooverjev dekret popolnoma zadostoval in preprečil nadaljnje izkoriščanje. Odsek je pa drugačnega mnenja.

SVETOVNI KONKRES POTEPUHOV

Konec leta 1931 se je vršil v Parizu svetovni kongres potepuhov. Na zborovanju so se zbrali zastopniki 22 držav. Kongresu je predsedoval češkonemški pesnik Sonka, ki se piše z meščanskim imenom Hugo Sonnenschein.

Groteskna internacionala potepuhov predstavlja poskus organizacije za zaščito anarhističnih elementov, ki jih je močno razočaral ruski komunizem. Pravila društva potepuhov določajo, da nima organizacija nobenega drugega namena kakor služiti svobodi. "Veliki forum bratov," kakor se imenuje izvrševalni odbor potepuške internacionale, je sklenil ostro nastopiti proti kakršnemukoli poskusu "razstavljanja revščine." Izrekel se je tudi proti komercializaciji, ki jo vrše nad vagabundi filmski režiserji in pisatelji romanov. Za slučaj potrebe so napovedali potepuhi celo bojno demonstracijo. Končno se je kongres izrekel proti vsakršni obliki tajne organizacije, proti zakonom in uniformiranju. Tretji kongres vagabundov bo 1933 v Kalkuti.

Tom Kroman:

Boben v zmajski zemlji

Valmir se ni oplašil. Postavil se je prav junaško.

— Ne žali naju. Nihče naj se ne drzne komu storiti! Za žal besedo ali kapljo krvi bo tirjana stotera kazen. Vaši zemlji gospoduje naša vojska. Tudi Mirdin ni nikak glavar. — Zmajski ljudje, veliko grdega vas bremeni. Poleg moritev, ropov in tihotapstva, ste s ponarejenim denarjem strupili svet. Poslej vam bo odzvonilo. Mi prihajamo po pravo zlato!

Glavar se je znašel v popolnem razumevanju. Zato se je na vso moč zakrohotal in v tem krohotu pokazal maščevalno silo.

— Zastonj je bil tvoj velik trud. Mi sami ničesar nimamo. Nam samim se je že polom obetal. Z vami vred nam trda prede.

Valmir je ugovarjal.

— Zakladov nam ne boš utajil!

— Zaman jih boš iskal. Zavoljo ugleda in zaupanja sem si jih umislil. Nasedli ste, nasedli.

Valmir je bil vseeno zadovoljen. Izjavil je:

— Moja pot je vzlic tema poplačana. Zame je Lineja najdražji zaklad.

Lineja je do zdaj nemo poslušala. Ko je pa zaslišala Valmirjeve besede, je v sekundi prevdarila vso ljubezensko reč in divje vzkipela.

— Ne maram te! Lagal si!

Ko mu je to zabrusila v prestrašeno obličje, je zbežala v grad. On je pa planil za njo in kričal:

— Lineja! Lineja! Lineja!

19.

Bobnanje je bilo vsebolj glasneje.

Vojska iz tujega sveta je nemoteno korakala v mesto. Ljudi okoli gradu se je ob presenečenju polastil strah. V zmedenosti so drveli na vse strani in še malo niso poizkušali braniti svoje postojanke. Zbežali so tudi stražarji. Vse se je poizgubilo, med tem pobegom in neredom je pa planila iz nereda Murči k Glavarju in ga strastno spraševala.

— Kako bo z mojimi zlatniki?

Glavar ni pokazal prav nobenega navdušenja za njene skrbi.

— Sama poskrbi. Saj vidiš, da je vse zgubljeno.

Murči je zakričala skoro nemogočo resnico:

— Ti si bil prvi zapeljivec!

Nato se je Glavarja lotila z lastnimi rokami in ga tako udarjala, da ji je ušel v sodne prostore in se le na ta način rešil silnih, le blaznemu človeku možnih udarcev. Ko se ji je on izvil in izmuznil v grad, se je lotila zbeganega Mirdina in udarjala po njem med tulečim kričanjem.

— Tebi sem jih tudi dolžna! V sramoto si me pregovoril!

Tudi Mirdinu ni kazalo drugega, kakor, da ji je ušel. Murči se je pa onemogla sesedla in zajokala:

— Še mene so v kozji rog ugnali . . .

Te besede je slišal samo Jobes, ki se je v škodoželjnosti znašel poleg Murči in bil tedaj sam z njo na terasi. Ogovoril ji je:

— Smo vsaj komedijo končali . . .

Murči je znova pograbil divji bes. Jobesa je brez usmiljenja nagnala, pri tem pa naletela na mladega stražarja, ki jo je ves zaverovan z najslajšim glasom ogovoril.

— Murči! Golobica! Kraguljček!

Tudi on ni našel milosti v njenih očeh.

— Še ti? — — Stran! Stran!

Podila ga je proč in se potem tudi sama skrila.

Bobni so pa neusmiljeno bobnali in oznanjali konkurz zmajske zemlje. Vojska iz tujega sveta je kmalu zasedla vso zmajsko zemljo in zapečatila vse hiše. Iskali so zaklade, a našli ničesar. Pohod je bil prav zastonj, kar so priznali tudi vsi diplomati, ki so imeli opravka pri tem poslu.

20.

Ta konzurz te najlepše in najbolj čislane zemlje je prišel v zelo nesrečnem času. Vsi državniki so pričakovali pravo rešitev sveta od nenapovedanega pohoda v ta daljni kraj. Mislili so, da najdejo denarja in vseh mogočih dobrin, pa so le razkrili razbojniške gnezdo.

V zmajski zemlji so vsakogar, ki je kdaj zašel med nje, takoj ubili in izropali. Svet je pa mislil, da se zato nihče ne vrne, ker je tam od sile prijetno. Kako se tam živi, je razkrila ta viharna noč. Podjetje zunanjega sveta se ni izplačalo. Radi tega je zdaj še huje na svetu, kakor je bilo kdaj poprej.

V zmajski zemlji se je pa po razkritjih tudi mnogo spremenilo.

Prišli so na boben v denarju, poštenju in ljubezni.

Vsi upi tistih, ki so v glavnem pripravili to noč, so splavali po vodi.

Največ je odplavalo Mirdinu, a tudi drugim ni usoda prizanesla.

Nihče pa ni dosegel svojega namena, vsi so se po svoje opekli, zato tudi ni nihče imel pravice posmehovanja nad drugim, ki se tako rado razleze ob enakih primerih.

Še diplomati se niso smejali in morda je to še največ vredno. (KONEC.)

— Matilda! Matilda! Kaj porečete na to? Klavir je izginil iz salona. Shramba je prazna, omara tudi in ves nakit naše gospodične je izginil. Celo slike iz predsobe so izginile. Bože moj, kaj poreče gospodična, ko se prepriča, da so ji lopovi oplenili gnezdece!

T. Čufar:

ZLOMLJENA POTA

Ta kratka črtica je zaključek novele "Hiše ob sneženi cesti", ki je izšla sredi decembra lanskega leta v "Prosveti".

Milica se dolgo ni znašla v pravem razpoloženju. Obiske v bolnico je zavlačevala, Maksove vabe odbijala. Kakor ni mogla Pera in njegovih prošenj povsem prezreti, tako tudi ni upala vsa v Maksov objem. Trgala sta jo na dvoje in raztrgala.

Čut dolžnosti in neka notranja nujnost sta pripravila Milico do redkih, igrane vljudnosti polnih obiskov, želja po mladostnem življenju in Maksova vztrajnost sta jo pa izvabili na plesišče, v omotičnost nedeljskih noči, kjer je skušala pozabljati resnico in se utopiti v trenutni razigranosti.

Marsikdaj se je do utrujenosti naplesala. Maks ji je na plesih in potih vneto drugoval. Ko se je zima že lomila in so ljudje pričakovali prvih znakov pomladnega odrešenja, sta odšla s plesišča pred polnočjo. Tisto nedeljo se nista poslavljala za večnimi durmi kakor prvikrat in pozneje, Milica mu je odklenila svojo izbo in se ločila od njega šele zjutraj, ko so ju zbudile tvorniške sirene.

Pero ni ničesar slutil. Vsak njen obisk je zlato cenil in se ob njem navduševal za lepo pomlad. Njeno zamišljenost je tolmačil kot skrb za svoje zdravje, pretirano veselost po za vidno radost nad njegovim boljšanjem. Tako se je krepil telesno in utrjeval vero v življenje.

Milica je pa trpetala. Sramovala se je svoje laži in bala odkritja. Slutila je težke dni in plesala še bolj. Nič je ni umirilo. V Maksu ni našla prave izpolnitve. Znal je vroče objemati, znal mamiti z očmi in plesati vse plese, ni pa nudil tistega, kar bi njo zares osrečilo. Prehitro se ji je ves razgalil, prekmalu je videla, da ni samo njen.

Sprva ni upala verjeti, potem ga je vprašala. Smejal se ji je in ji oponašal bolnega Pera. Milico je skelelo. Maksov smeh, razposajen in ponižujoč, je rezal huje od vsakega noža. Izbruhnila je v obupen jok in očitajoče rotitve. Maks pa je ostal brezčuten in je ni dolgo poslušal. Šel je k drugim in se ni povrnil.

Iz Milične izbe se je zimski mraz prepodil in dal prostora obupni praznoti, v katero je padla mlada stanovalka. Po cestah je hodila zgubljeno, na plesiščih so jo pogrešili. A Milica je skušala biti močna, ponosna. Nalašč je pogosteje obiskovala mladega bolnika, se z njim sprehajala. Ko je zapustil bolnico, ni tajila velikega veselja. Maksu pa to ni bilo všeč. Znova je poizkušal, znova mamil. Trud še podnevi in zvečer vsi mogoči tečaji in število strokovno izvežbanega osobja je še vedno premajhno.

Iz tega si tudi moremo razložiti, zakaj se film v Rusiji tako močno širi. Konec 1931 so našteli v Rusiji nad 28,000 kinematografov, med njimi 16,000 potovalnih kinov, ki romajo od vasi do vasi in predvajajo poučne filme za preprosto ljudstvo. Po obsegu je kinematografska mreža v Rusiji tako velika kakor v vsej ostali Evropi skupaj. V letošnjem letu kanijo v Rusiji uvesti cele vrste novih kinematografskih aparatur, za vaške potujoče kinematografe pa so iznašli posebne zvočne filme, v katerih igra veliko vlogo gramofon. Tudi upajo Rusi, da bodo v letošnjem letu dosegli tako močno stopnjo lastne filmske produkcije, da bodo krili vse potrebe iz lastnih izdelkov.

KINEMATOGRAFI V RUSIJI

Lani so napravili v Rusiji 250 filmskih trakov, letos se bo produkcija v tej panogi še bolj povečala. Od 250 lani izdelanih filmov jih je 100, ki imajo značaj kulturnih filmov ter obravnavajo vprašanje tehnike in slične snovi. Da si Rusija pomaga s filmi spričo velikega pomanjkanja učiteljev in vzgojiteljev, je docela razumljivo. Saj se vr-

POZOR ČEVLJARJI

Na prodaj je čevljarnica za popravljanje čevljev z vso opravo. Vzrok, ker zapustim mesto. Prepričajte se osebno. Cena nizka. Rudolf Zajicek, 6141 W. 26th Street, Cicero, Ill.—(Adv.)

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošlje-

ŽENITVENA PONUDBA

Rojak hrvatske narodnosti, star 43 let, samec, se želi seznaniti z dekletom ali vdovo v starosti okrog 38 let v svrho ženitve. Če katera resno misli, naj piše na naslov: J. B., P. O. Box 124, Sunnyvale, Calif.—(Adv.)

Napravi vaše spanje počitne

Oslabeli, nervozni ljudje dobe v Nuga-Tone čudovito zdravilo, ki jim da moč in nove kvalijene, ter napravi njih spanje počitne in osvežujoče. Nuga-Tone ojačuje mišice in živce, ter druge organe, prečene glavobol, omotico, bolečine v živcih, mišicah in sklepih, ojači želodec obisti in druge življenske organe, prežene želodčne neredmosti in očisti telo bolezenskih glivic. Gotovo si nabavite Nuga-Tone. Je na prodaj v lekarnah. Ako ga lekarnar nima, recite mu naj ga naroči za vas od trgovca na debelo.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

Trganje v ledju?—*To vam olajša bol*

Ostro "revmatično" trganje! Kako to boli! Po noči ne moreš spati. Zganiti se ne moreš brez bolečin. Kak blagoslov je Sloan's Liniment!

Zdravilna gorkota Sloana ogreva telo kot solnčna svetloba. Takoj olajša bol. Na miljone ljudi ga rabi za "revmatično" trganje. Kupi *sveže* steklenico še danes—35¢.

SLOAN'S LINIMENT

7 Slovenian

Maurice Dekobra:

SENZACIONALEN FILM

Gospodična Rosine d'Arneuselle, znana operna pevka, je imela služkinjo, neko Matildo Clabachon, ki je zelo zavidala svoji gospodarici njen talent, uspehe in kavalirje.

Kadar je Matildo bolelo srce, kar je bila pogostejša bolezen kakor veselje do dela, se je vedno zatekla h kuharici, debeli Burgundki, in ji potožila:

— Ah, Simona! Če bi vedela, kako se dolgočasim! . . . Rada bi nastopala v gledališču kakor naša gospodična.

—Ubogo dekle, kaj si znorela! — je odgovorila kuharica in nadaljevala skubsti purana. Tudi jaz sem bila igralka. Da, petnajst let je že tega. Aranžirana sem bila pri Cigali, kjer sem predstavljala bobnarja. In, če mi verjameš ali ne, imela sem tako velik uspeh, da so zasnovale druge igralke, ljubosumne na moje triumfe, celo zaroto proti meni in mi zaprle v boben živega zajca. Ko sem udarila po bobnu, je skočil preplašeni zajček iz njega naravnost v šepetavčevo školjko; jaz sem omedlela od strahu, gledalci so se pa držali za trebuhe od smeha . . . Zdaj bi raje igrala bridge z največjim debeluhom, kakor pa nastopala v gledališču.

Toda kuharičin pesimizem ni mogel pregnati Matildi veselja do gledališča. Skrivaj je primerjala lasulje in preizkušala toaletne potrebščine gospodične d'Arneuselle.

Nekega dopoldne, ko je bila Matilda sama doma — njena gospodarica je bila aranžirana za mesec dni v epinalskem Casinu — je pozvonil gladko obrit gospod in izročil Matildi vizitko, na kateri je bilo napisano:

Alfred Marcadan,
generalni režiser filmske družbe
Poumont & Co., Pariz

Kaj želi gospod govoriti z menoj? — je vprašala Matilda začudeno.

— Da, gospodična. Naj vam kratko povem, za kaj gre. Filmska družba, katere režiser sem, namerava izdelati film o ugrabljenju lepe Parižanke. In baš vila gospodične d'Arneuselle je kot nalašč ustvarjena za to. Če vas ne bo motilo, bi prišel s svojimi operaterji v soboto ob devetih zjutraj in z združenimi močmi bi se lotili tega senzacionalnega filma.

In ker se je gospod Marcadan spoznal na fizionomijo, je pripomnil smeje:

— Sicer pa, če bi vas mikalo igrati v tem filmu priložnostne vloge, bi se vam že revanžiral za trud.

Matilda je navdušeno sprejela ponudbo.

— Oposoriti vas moram samo, — je pripomnila, — da se vrne gospodična baš v soboto opoldne in morda bi nerada videla, kako gospodarim po njeni vili in vrtu.

— Bodite brez skrbi, gospodična . . . moj ravnatelj si je že vnaprej preskrbel dovoljenje vaše gospodarice. Sicer bo pa do enajstih naše delo itak končano.

Matilda je nestrpno pričakovala, kdaj se ji izpolni najbolj vroča želja. Končno bo lahko igrala vlogo, nemo sicer, vendar pa vlogo. Film, ki pojde po vsem Parizu, bo kazal občinstvu njeno dražestno postavo in Matildo bo vse občudovalo.

V petek se je postila, kakor prava pevka, ki mora peti veliko vlogo iz Wagnerjeve opere. Ponoči je bila nemirna. Sanjalo se ji je, da ji je garderoberka v v gledališki garderobi pravila, ko ji je delala pričesko:

— Oh, kakšne filmske papirčke pa imate v laseh!

In v veliko začudenje ji je garderoberka potegnila iz glave 85 metrov dolg film.

Končno je napočil veliki dan . . . sobota! Pred hišo se je ustavil velik avtomobil, nedvomno avtomobil filmske družbe, kajti šofiral je sam Marcadan.

Matilda je bila sama doma — kuharica je bila odšla v mesto nakupovat — in prijetno iznenadena je stisnila roko režiserju, ki ji je dejal:

— Pomislite gospodična, igralka, ki ji je bila poverjena vloga "ugrabljene Parižanke," davi ni mogla priti, ker si je pri ondulaciji las obžgala obrvi. Ali bi jo hoteli nadomestiti?

— Oh! Gospod!

— Da . . . da . . . Boste videli, da pojde. Saj ni nič težkega. Zaslužite 25 frankov in . . . Matilda je bila v sedmih nebesih. Nestrpno je opazovala operaterja in dva igralca, preoblečena v apaša. Marcadan ji je pojasnjeval:

— To ni nič posebnega, gospodična. Igrali boste mlado, dražestno Parižanko iz najboljše družbe. Zaročeni ste z mladeničem, ki je poglavar ponarejalske tolpe. Ti banditi so baš sklenili ukrasti očetu mladega dekleta bankovec, po katerem bi napravili mnogo ponarejenih. V ta namen ugrabijo mladega dekleta, da bi izvedeli, kam spravlja njen oče denarnico . . . Sicer je pa vaša vloga pasivna, za vas bosta igrala tale dva gospoda . . . Zdaj pa na delo!

Matilda je brž počenila v koticek pod stopniščem, od koder sta jo odnesla apaša na konec vrta, operater je pa pridno vrtel aparat.

Kar ji je režiser zašepetal na uho:

— Onesvestite se . . . na tole klopico omahnite . . . in ne ganite se!

Matilda je ležala nepremično že dobrih pet minut, ko jo je premagala radovednost, da je odprla malo oči in videla operaterja, kako še vedno vrti aparat.

Minilo je pet, deset, petnajst minut . . .

Potem je iznova skrivaj pogledala, toda operaterja ni bilo več. Izginil je bil. Vstala je in hitela v vilo.

Tudi avtomobil je bil izginil. Toda na stopnicah se je pojavila kuharica Simona, ki je kričala in sklepala roke, kakor da se ji je zmešalo:

NAROČNIKI POZOR!

Zaznamje (Dec. 31. 1931), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen vsled nepopolnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki do vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $6.00 in za pol leta pa $3.00. Člani SNPJ doplačajo $4.50 za leto, za pol leta $2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $7.50, pol leta $3.75, za Kanado $6.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.50, za vse leto pa $9.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo $1.00 za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto $1.20.

Upravništvo "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave., Chicago

POTEM KO STE TEMELJITO

vzeli v obzir vse okolnosti prišli bodete do zaključka, da je vaš denar v istini siguren pri

Kaspar American State Bank

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILLINOIS

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA